

1. ČASŤ

SPRAVODAJSKÁ ČINNOSŤ – SPRAVODAJSTVO

*„Akonáhle cítiš, že slúžiš iným,
robiš prácu dobre. Ak sa staráš len o to,
aby si pomohol sám sebe,
nerobíš to tak dobre – toto je zákon,
ktorý je neúprosný, rovnako ako gravitácia.“*
Stephen Covey⁹

V právnom štáte sú spravodajské služby s účelovým zameraním kreované štátne orgány, ktoré v sebe integrujú vnútorné bezpečnostné a ekonomické spravodajstvo, zahraničné spravodajstvo a technické spravodajstvo.

Realizácia jednotlivých spôsobilostí spravodajskej služby (*spravodajská činnosť*) jednotlivo, ako aj vo vzájomných súvislostiach v praxi vytvára systém opatrení zameraných na výkon strategického a taktického spravodajstva. Cieľom účelovej realizácie spravodajskej činnosti je nielen participovať na ochrane, presadzovaní a podpore vitálnych záujmov právneho štátu, ale aj odhaľovanie a zamedzovanie aktivitám, javom a udalostiam ohrozujúcim tieto záujmy. Ako služba vytvára poznanie (*spravodajstvo*) na podporu činnosti a rozhodovania najvyšších ústavných orgánov a iných orgánov verejnej moci.¹⁰

---

⁹ COVEY, R. S. *7 návykov skutočne efektívnych ľudí. Zásady rozvoja osobnosti, ktoré zmenia váš život.* Aktualizované vydanie. Bratislava : Eastone Books, 2022, s. 293.

¹⁰ Slovenská informačná služba. *Etický kódex.* Dostupné na: <<https://www.sis.gov.sk/o-nas/eticky-kodex.html>>.

3. ČRTY (RYSY) SPRAVODAJSKÉJ ČINNOSTI

„Charakter sa oveľa ľahšie udržuje ako ziskava späť.“

Thomas Paine (1737 – 1809)⁶³

Realizačný systém spravodajskej činnosti (poznania) má praktickú podstatu a konkrétne spoločenské prejavy – charakteristické vlastností – črty.

Pri verifikácii tejto konštatácie je možné použiť identifikované prejavy (črty), ktoré charakterizujú túto špecifickú bezpečnostnú činnosť. Ich poznávaním je možné objektívne skúmať a hodnotiť jej realizačný systém a zabezpečiť projektovanie.

Na základe výsledkov z aplikovaného výskumu je možné uviesť, že funkčné prejavy spravodajskej činnosti sú odrážané v týchto črtách:

1. Spravodajská činnosť je realizovaná v prospech spoločnosti

Toto poslanie je z pohľadu cieľov a úloh spravodajských služieb v spoločnosti prvoradé. Vyplýva zo stanovených funkcií právneho štátu. V právnom štáte je spravodajská činnosť realizovaná kompetentnými orgánmi štátnej správy pri zabezpečovaní úloh na úseku ochrany a obrany, suverenity, demokracie, slobody a práva.⁶⁴ Vyplýva to predovšetkým z toho, že rozhodujúcim predpokladom existencie každého štátu, jeho politickej stability, ekonomickej prosperity a pokojného sociálneho a kultúrneho vývoja je racionálne vybudovaný a permanentne fungujúci systém účinnej obrany jeho ústavného zriadenia, zvrchovanosti, územnej celistvosti, bezpečnosti, vnútorného poriadku, hospodárskych a iných oprávnených záujmov, práv a slobôd všetkých jeho občanov – bezpečnosti. Štát s týmto cieľom zriaďuje orgány štátnej správy a vybavuje ich konkrétnymi kompetenciami. Základným zmyslom týchto opatrení je predísť porušovaniu alebo ohrozovaniu chránených hodnôt a záujmov. V tomto smere sa presadzuje zásada *ofenzívnosti*, ktorá nedovoľuje čakať než ohrozenie nastane. Prax potvrdzuje, že nadobudnutá dispozícia poznania z účelovo realizovanej spravodajskej činnosti je dostatočnou zárukou prijímania, dôsledného uplatňovania preventívnych opatrení a vytvárania podmienok na zabezpečovanie funkčnej ochrany bezpečnosti. Je to aj preto, lebo toto poznanie je vytvárané a zdieľané utajene, osobitne

⁶³ PAIN, T. Americká kríza, alebo jednoducho „Kríza“. In PODOLAN, M. *Kniha citátov*. Bratislava : Marenčin PT, 2014, s. 213.

⁶⁴ Ústavný súd Slovenskej republiky. *Správa o právnom štáte prijatá Európskou komisiou pre demokraciu prostredníctvom práva (Benátska komisia) na jej 86. plenárnom zasadnutí (Benátky 25. – 26. marca 2011)*. 2011. Dostupné na: <https://www.ustavnysud.sk/documents/20121/71577/2014-08-sprava_o_pravnom_state.pdf/2e419daa-7c69-2c44-df09-1e235ac5ed1e>.

pred tými, ktorí svojimi aktivitami spôsobujú ohrozenie a riziká na úseku ochrany bezpečnosti.

Spravodajská činnosť je v prvom rade podpora (*predovšetkým informačná*), ktorú jej realizátori (*spravodajské služby, príslušníci a pracovníci spravodajských služieb*) poskytujú kompetentným adresátom. Tí ju potrebujú na aktívnu realizáciu procesov a operácií, na lepšie stanovenie priorít pri zabezpečovaní funkcionality zastávaných spoločenských pozícií spájaných s plnením delegovaných rolí. Spravodajským poznaním sú plnené *informačné, sociálne, právne, výchovné, preventívne-represívne, bezpečnostné, policajné, operatívne, spravodajské* a v neposlednom rade *procesné funkcie*. V daných súvislostiach procesy spravodajskej činnosti predstavujú:

- saturáciu potrieb (*spoločenských, občianskych, spravodajských, procesných, praktických, teoretických, základných, aplikačných*),
- špecifický podsystem činností (*majú svoju osobitú genézu, prvky, vnútorné vzťahy medzi prvkami, vzťahy prvkov k okoliu, sú modelom*),
- svojou podstatou riešenie problému (*definovanie otázok, východísk, cieľov, postupov, výstupov, hodnotenie...*),
- selekciu nových informácií a vytváranie informačných sietí (*zdroje, zber, uchovanie, triedenie, zdieľanie, interpretácia – vo vzťahu k využitiu*),
- adekvátnu aplikáciu normatívne regulovaných postupov (*na základe už skôr spracovaných informácií*),
- špecifický prejav aktivít, ktoré vykonávajú kompetentné orgány štátnej správy (*ich obsah a štruktúru tvoria opatrenia a úkony*),
- prejav účelovo a cieľavedome aplikovaných aktivít (*pri realizácii sa plnia konkrétne úlohy*),
- riadené aktivity (*intencionálna činnosť, na jej aplikáciu sú vytvárané podmienky uľahčujúce sebarealizáciu jej subjektov*) a pod.

V konkrétnej syntéze (*analogický výklad vymedzených rysov*) je možné vysloviť záver, že z podstaty účelu a cieľov spravodajskej činnosti nevyplýva antagonistický rozpor medzi aktivitami jeho realizátorov a občianskou spoločnosťou. Naopak, toto špecifické bezpečnostné poznanie je pre svoju ochrannú funkciu sumárne označované ako určitý druh sociálnej služby občanom. Sociálne služby predstavujú rôzne aktivity, ktoré sú určené na pomoc ľuďom, ktorí sa ocitli v nepriaznivej situácii (*v pozícii poškodenej osoby, obeť a pod.*). V tejto situácii si nevedia sami zabezpečiť ochranu svojich práv a slobôd alebo potrebujú pomoc z iných vážnych dôvodov.

2. ČASŤ

TEÓRIA SPRAVODAJSKÉJ ČINNOSTI V BEZPEČNOSTNÝCH VEDÁCH

*„Cieľ vedy nie je otvoriť dvere nekonečnej múdrosti,
ale otvoriť hranice nekonečným omylom.“*
Bertold Brecht (1898 – 1956)⁹⁰

V permanentne narastajúcom množstve ľudských konaní veda (v jej systéme teórie) čoraz viac disponuje poznaním, ktorým je možné pozitívne ovplyvniť ich prípravu a realizáciu.

Podstatou vedy nie je javy opísať, ale ich vysvetliť, a tým zdôvodniť. *Veda – je jedna z foriem osvojovania si sveta človekom, ktorej produktom sú teoreticky systematizované objektívne poznatky alebo súbor poznatkov nachádzajúcich sa v zdôvodnenom kontexte, resp. majúcich sa nachádzať v zdôvodnenom kontexte.* Na vedu sa kladie požiadavka objektivity, pravdivosti a metodickosti (*príp. aj terminologickej jednoznačnosti*). Veda je predmetom skúmania radu metavedných disciplín, napríklad *filozofie vedy, logiky, teórie vedy a iné*. Veda je hľadanie hypotéz a testovanie týchto hypotéz pokusmi o falzifikáciu jednotlivých dôsledkov.

---

⁹⁰ PODOLÁK, M. *Kniha citátov*. Bratislava : Marenčin PT, 2014, s. 764.

1. BEZPEČNOSTNÉ VEDY V ŠTRUKTÚRE VIED

„Bezpečnosť ľudí by mala byť najvyšším zákonom.“

Marcus Tullius Cicero (106 – 43 p. n. l.)⁹¹

Ľudstvo má už odpradáva túžbu po poznaní. Túto túžbu po poznaní je možné nazvať aj slovom veda. Zahŕňa všetko, na čo len pomyslíme. Je to náuka o prírode, spoločnosti, filozofii, matematike, psychológii a iných odvetviach. Vychádza zo skúseností a ponúka nám neodolateľný zážitok z objavovania a poznávania. Je všade okolo nás, jej zdrojom nie sú len novodobí vedci, ale náš život ovplyvňujú vedomosti zo starovekého Egypta, z Indie, Číny či z iných krajín.⁹²

Vedu v užšom zmysle slova chápeme ako sústavu systematicky usporiadaných, dokázaných a spoľahlivo pravdivých poznatkov. Veda je sústava právd, ktoré sa zaoberajú jedným spoločným predmetom a zo známych a z istých princípov sa dokazujú.

Bezpečnostné vedy (ako širší systém) a policajné vedy (ako jeho podsystem) patria medzi tie vedné odbory, ktoré v súlade so všeobecnou metodológiou budujú svoju vlastnú metodológiu, špeciálnu.⁹³ Teoreticko-metodologický rozvoj bezpečnostných vied vyžaduje, aby sa konfrontovali a samostatne vyrovnávali so súčasným stavom v teórii a metodológii vedy na počiatku 21. storočia, aby boli citlivé k súčasnému vývoju celkovej vednej atmosféry a dokázali ju samostatne a kriticky zvládnuť. Bezpečnostné vedy sú konštituované ako praktické a sociálne vedy.

Autori predkladaného vedeckého poznania si uvedomujú, že pri objektivizácii týchto konštatácií je možné využiť celý rad argumentov. Akceptujúc stanovené vedecké ciele pri ich objektivizovaní využili účelovú klasifikáciu vied s osobitnou orientáciou na pozíciu a rolu konštituovaných bezpečnostných vied.

---

⁹¹ PODOLÁK, M. *Kniha citátov*. Bratislava : Marenčin PT, 2014, s. 48.

⁹² BEDNÁRIKOVÁ, M. *Úvod do metodológie vied*. Trnava : Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2013. s. 11. Dostupné na: <https://ff.truni.sk/sites/default/files/publikacie/bednarikova_uvod_do_metodologie_vied.pdf>.

⁹³ „Systém bezpečnostných vied je značne rôznorodý, čo implikuje i rôznorodosť využívaného metodologického inštrumentária. Bezpečnostné vedy patria medzi uvedené vedné odbory a riešia úlohu budovania svojej metodológie. V poslednom období sú zaznamenané snahy o konštituovanie vedy o bezpečnosti človeka a spoločenských organizácií (Korzeniowski 2008) alebo bezpečnostné vedy tzv. securitologie, napríklad (Hofraiter 2006). Menovaní autori vykonali analýzu predmetu a metodológie vedy o bezpečnosti, ktorá v súčasnej dobe prijíma spoločný názov securitologia (klasifikácia nebezpečia, pocit bezpečnosti a bezpečnosť ako potreba, hodnota a ľudské právo).“ (PORADA, V. a kol. *Bezpečnostní vědy*. 2. vyd. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022, s. 325).

2. KONŠTRUKTY SPRAVODAJSKÉJ ČINNOSTI

„Nie je múdre porušiť pravidlá, ak neviete, ako ich dodržať.“

T. S. Eliot (*básnik, nositeľ Nobelovej ceny*)

V teórii spravodajskej činnosti konštrukty sú subsystémom spravodajskej reality (*komponent predmetu teórie*). Tento subsystém je využívaný pri skúmaní, hodnotení, vysvetľovaní a projektovaní spravodajskej činnosti, najmä vzťahov teórie a praxe, foriém koordinácie (*prepojenia*) a optimalizácie jej realizácie.

Konštrukty v účelovej realizácii spravodajskej činnosti vykazujú relatívnu samostatnosť – sú komponentmi tejto špecifickej činnosti. V najširších súvislostiach je možné uviesť, že konštrukty sú súčasťou stratégie a taktiky realizácie spravodajskej činnosti a kreovania jej teórie. Plnia najmä funkcie koncepcií, ktorých odrazy sú evidentné v účinnom a efektívnom plnení spravodajských úloh. Dávajú do súladu vecnú, priestorovú, časovú a hodnotovú diferenciáciu potrieb s uplatňovaním kompetencií, ktorými disponujú príslušníci a pracovníci spravodajskej služby. Na jednej strane ich uplatnenie je prínosné pri kontrole nákladov spájaných s vytváraním výstupného informačného produktu a zvyšovaní účinnosti a efektivity procesov spravodajskej činnosti. Na strane druhej, to je významnejšie, sú konštrukty nástrojom na získanie a udržanie si pozície spravodajskej činnosti v štruktúre bezpečnosti.

Konštrukty sú všetky teórie, modely, plány, scenáre, predpisy a iné teoretické výtvory, ktoré nejakým spôsobom určujú alebo ovplyvňujú realizáciu spravodajskej činnosti (prevzaté z teórie pedagogiky).²⁸⁴

V štruktúre realizácie spravodajskej činnosti konštrukty tvoria súhrn špecifických možností a zodpovedností (z *právneho, organizačného a taktického hľadiska*) pri saturácii informačnej potreby, ktorá vyvoláva realizáciu tejto špecifickej činnosti.

Výsledky aplikovaného výskumu potvrdzujú, že pri plnení tejto úlohy je rozhodujúca najmä:

- *disponibilita konštruktov* – vyplýva z charakteru realizácie spravodajskej činnosti [*realizujúci príslušníci a pracovníci majú k dispozícii kompetencie, na ktoré sú kladené osobitné (špecifické), najmä právne, morálne, etické a profesionálne požiadavky – právne, personálne, materiálne, časové dispozície a ich rozvoj*],
- *interdisciplinárna integrácia konštruktov do realizačnej štruktúry spravodajskej činnosti* – najmä *strategickej, taktickej a technicko-organizačnej*

²⁸⁴ PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika, věda o edukačních procesech*. Praha : Portal, 1997, s. 61.

kombinácie pri práci s informáciami, ktorá je aplikovaná pomocou šandardizácie a normalizácie postupov (*stratégia, taktika, metodika*) na národnej a medzinárodnej úrovni,

- *spoľahlivosť konštruktov* – vzťahuje sa na intencionálne obsahové a časové spracovanie a zdieľanie informačných produktov vo vzťahu k účelu realizácie spravodajskej činnosti (*na samotnú realizáciu spravodajskej činnosti, ako aj pre kompetentného adresáta*),
- *adresnosť a špecializácia konštruktov* vzťahujúca sa na rozvoj praxe a teórie spravodajskej činnosti (*najmä vo vzťahu k saturácii existujúcich spoločenských a spravodajských potrieb a uplatneniu kontroly ich funkcionality*).

Z týchto úvah vyplýva, že explanácia a projektovanie konštruktov spravodajskej činnosti sú potrebné, a to tak z pohľadu praxe, ako aj teórie. Pri objektivizácii objektivity tejto konštatácie je vhodné demonštratívne poukázať na identitu potrieb, ktoré sú saturované striktnou akceptáciou:

- *zákonnosti realizácie spravodajskej činnosti* – dispozícia kompetencií v medziach práva verejného a súkromného (*použitelnosť prostriedkov a aplikovateľnosť metód*),
- *operatívne a flexibility v personálnej a materiálnej kapacite a špecializácii pri realizácii spravodajskej činnosti* – reakcia na bezpečnostnú situáciu a pod.,
- *využívania informácií v procesoch spravodajskej činnosti a ich zdieľaní kompetentnému adresátovi*, ktoré sú účelovo realizované v štruktúre bezpečnosti a to v konkrétnych situáciách,
- *informačnej a technologickej disponibility aktuálnych relevantných informácií, (vnútorných a vonkajších informačných sietí)* vo vzťahu k plneniu spravodajských úloh,
- rozvoja spravodajskej praxe a teórie.

Aplikácia konštruktov predpokladá požadovanú personálnu, právnu (*legislatívnu*) a materiálno-technickú kapacitu a funkcionality celého realizačného systému tejto špecifickej činnosti a ďalšie investície do rozvoja praxe a teórie. Zjednodušene vyjadrené, vo vzťahu k tejto činnosti konštrukty vykazujú charakter logistiky, ktorú je potrebné budovať:

- adresne zdôvodneným rozširovaním a novelizáciou existujúceho systému,
- nachádzaním a zavádzaním nových progresívnych riešení pri plnení spravodajských úloh,
- diverzifikovaným zriaďovaním zložiek v organizácii spravodajskej služby s potrebnými personálnymi kapacitami a kompetenciami,
- odstraňovaním rezerv v spravovanej činnosti a pod.